

O NOAPTE FURTUNOASĂ

de I. L.
Caragiale

O noapte furtunoasă a cunoscut diverse interpretări în diverse registre ale comunicului. Am avut, astfel, un Caragiale burlesc și enorm, un Caragiale satiric, un Caragiale cinic și grotesc, un Caragiale atroce. Iată acum un Caragiale sentimental, datorat montării regizoarei Sorana Coroamă-Stanca, un Caragiale care validează succesiunea lui Al. I. Bassarabescu și pe care mulți dintre noi l-am uitat în așa măsură încât acum, văzându-i la TV înasca binevoitoare, nu i-am recunoscut-o și de aceea i-am și refuzat-o uneori, cu violență.

În fond, prin demersul său regizoral, Sorana Coroamă-Stanca n-a făcut decât să ne arate o lume a mahalalei bucureștene necaricaturizată cu tot dinadinsul, o lume cu care marele scriitor pare să se fi împăcat, ironia sa topindu-se într-un umor conciliant și superior. O lume a tinereții sale, pe care n-o vedea „monstruos” și de care se despărțea rîzînd, o lume care, trebuie să recunoaștem, prezintă mai degrabă tare psihologice decît morale. Căci Jupin Dumitrache, acest cavaler al onoarei familiei secundat de ipistatul Ipingescu, ca de un alt Sancho Panza de mahala — amic susținător („a-prob pozitiv”, „rezon”) și interpret „...pă-trunzător” al jargonului publicistic al jurnalelor politice —, este de o mare pudicitate. Nu îndrăznește să-și mustre conșcărta, pentru delict de adulter, ca să nu-i creeze vreun sentiment de culpă. În fapt, îi transferă Vetei propriul său sentiment de pudoare. „Știi (se înecă de emoție) mă stăpînesc, adică-i vorbesc cu perdeau, nu voi să-i ispic lucrul formal ca să n-o rușinez”.

„...Rezon!” consimte Ipingescu, ca de altfel toți cei ce aderă la valorile eticii familiei, cărora chereștiul li se face purtător. Și Chiriac consimte formal la onoarea de familist a Jupinului, îmbrățișîndu-i soția. Dar tot alt de adevărat e că viața pasională își elaborează normele și drepturile ei, și Veta cu Chiriac „compătinesc” ca doi copii, sub ocrotitorul presbitism al soțului și stăpînului, ce-și pîndește dușmanii dincolo de cercul familiei și prietenilor.

În scenariul Soranei Coroamă-Stanca mahalaua bucureșteană e surprinsă în pitorescul său ușor funambulesc. Un sentiment de romanță veche învăluie unele tablouri, rezolvate în bun gust realist, cu o notă de finețe în momentele de alcov sau chiar în secvența mută de la început, cînd, la Union, Zița schimbă ochiade cu Rică, spre indignarea Jupinului Dumitrache, în timp ce o voce baritonă scaldă grădina în dulcii efluvii sonore. Scenele au ceva din atmosfera sfîrșitului de secol dantele, volane, ușurătate și lincezeală. În consens cu concepția regizorală, scenograful Dragoș Georgescu a imaginat o mahalala cu case scurde și streșini largi, curți bogate în vegetație, așa cum vor fi fost, doar casa lui Jupin Dumitrache e mai înaltă, are etaj și geamlie. Mahalaua o descoperim însoțind pe aventurosul Rică Venturiano, ce cată miop pe sub felinare numărul șase pe ziduri și porți. Ceva din nostalgia subtilă a periferiei din filmele lui Tati este inoculat și acestei mahalale a lui Dragoș Georgescu.

În curtea casei, în liniștea serii de vază, Jupin Dumitrache și ipistatul Nae Ipingescu sorb zgomotos ciorbe și beau bere în așteptarea orei cînd vor porcede să facă rondul. Nimic nu pare să tulbure liniștita noapțe și pacea din sufletele celor doi prieteni ce-și citesc gazeta preferată la cafele și trabuce. Jupin Dumitrache, în interpretarea lui Octavian Cotescu, așteaptă cu gurmandă voluptate traducerea neologismelor în neoașisme, ca pe niște buni dumești, deschizînd larg gura pentru plăcută deglutiție și încrețindu-și fruntea într-un efort steril de a pricepe unde bate publicistul. Și Ipistatul, alias Mitică Popescu, îi traduce cu gravitate, încîntat el însuși cit de adine pricepătoare îi este ignoranța „a manca... a mînce de la datoriile ce ne impun solemnamente... solemnă minte!... pactul nostru...” etc. „Ba nu-i adine de loc. Nu pricepi? Vezi cum vine vorba, să nu mîrînce nimeni din sudoarea bunăoară a unuia ca mine și ea dumneata, care sîntem din popor, adică să săză numai poporul la mîsa, cîi el e stăpîn” Rînjetul multumirii de sine al lui Mitică Popescu, încîntarea timpă a lui Octavian Cotescu, ochii holbați ai meșterului și învățacelui pe minunea descifrării sensurilor lingvistice dau scenei o aură de bufonerie enormă.

În casă, Veta (interpretă, Valeria Seciu) suferă parcă de lingoare. Ochii mari, adineci se rotește încetoșati. Vocea îi este slabă, veștedă, lîncedă. Pe Zița și pe Spiridon îi ascultă pe jumătate absentă, nerăbdătoare să se întoarcă în suferința ei. Dar, iată, apare Chiriac (interpret, Dan Condurache), lustruind cu sete niște pantofi. Veta apucă iute un ghem și începe să-i înfășoare sfoara. Replicile scur-

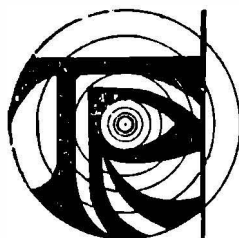
te, tensionate laie cîntecul în ritm abraş al sfiorii înfăşurate cu repeziciune, al periei frecate cu putere de piele. Umorul scenei capătă inflexiuni poematice, pînă cînd bărbatul aruncă pantoful şi peria pentru a apuca şpanga. Dar vai, e atîrnată mult prea sus, sub tavan, trebuie să apuce un scaun. Lupta dintre îndrăgostiţi este în a-şi disputa nu şpanga, ci scaunul... Umorul poematic se risipeşte într-un haz simpatice.

Am întîrziat asupra acestor două scene nu numai pentru că sînt cele mai bune ale spectacolului, avînd valoare antologică în spectacologia *Noapţii furtunoase*, dar ele sînt semnificative în ce priveşte tonalitatea globală pe care ne-o promitea interpretarea regizorală şi actoricească, şi faţă de acestea ne vom situa în analiza celorlalte interpretări. Aşa, Tora Vasilescu în *Ziţa* are drăgălăsenii şi hachiţe de copil teribil al familiei. Imaginaţia ei e aprinsă, de bovarică, după modelul romanelor-foleton. Ea afirmă că Ghiţă Ţircădău ar fi încercat să o înjunghie „cu şicul de la baston”. În realitate, acesta plînge neputincios şi obidit (interpret, Doru Ana). E senzuală, dar nu gurmandă, ca Jupin Dumitrache. Ea doar degustă dulcele cuvinte din biletelui de amor al lui Rică Venturiano, cu infinite drăgălăsenii şi graţii, lingindu-şi buzele ca după acadele, şi neluînd în seamă pe Spiridon, care-i aspiră parfumul genuin al trupului într-o stare de beatitudine. E locul să amintim că Stelian Nistor, interpretul lui Spiridon, şarjează faţă de registrul spectacolului. Gestul mult repetat al cererii bacşuşului devine supărător, ca orice exces. Poate s-a vrut să ni se spună că Spiridon, „băiat de prăcoseală”, nu este chiar o inocentă victimă a jupinului, dar prea e afişată intenţia problemică. Tînărul actor (student la I.A.T.C.) trebuia să desfăşoare o gamă mai variată de mijloace expresive pentru ca jocul său să depăşească mecanismul clovnesc.

Tot în registrul clovnesc, dar mai nuanţat pînă la a ne insinua o latură psihologică interesantă, este şi jocul lui Horaţiu Mălăele în *Rică Venturiano*. Rică al lui Horaţiu Mălăele are o disponibilitate ieşită din comun; el poate să-şi depăşească frica, groaza, în fine, orice moment critic, prin retorică. Istovit, incolţit, în clipa de răgaz din camera lui Spiridon el se ridică pe aripa discursului, rostind solemn „...totul rămîne într-un silenţiu lugubru, numai din depărtare se aude orologiul de la Stabiliment bătînd unsprezece şi douăzeci... oră fatală pentru mine! Aceste două interpretări ies din registrul comic realist pe care ni-l promitea spectacolul, ele introducînd caricaturalul şi şarja. Ele grevează asupra unităţii interne a creaţiei regizorale, a cărei nouitate şi valoare stă tocmai în scenele

unde comedia e realist abordată, lăsînd comicul să emane inefabil din implicarea psihică a personajelor. Şi încă o greşeală, sau mai degrabă eroare, de astă dată de scenariu, care ar consta în ignorarea categoriei comicului de caracter, categorie determinativă prin faptul că cere o singură ieşire din piesă, tocmai prin augmentarea laturii comice a caracterului principal, ridicînd un ultim detaliu la esenţă. E vorba de detaliul cu cravata lui Chiriac. Credulitatea jupinului Dumitrache atinge enormul. Nu se mai poate continua. Aşadar, scena nunţii lui Rică cu Ziţa şi discursul său (desprins din *Titirecă. Sotirescu et C-nia*) ies de la sine din cadru, corp străin respins de organicismul piesei, care îşi este sieşi de-ajuns.

Constantin RADU-MARIA

Anonimii
care
făuresc
istoria

● Dedicată Marii Uniri din 1918, *La o piatră de hotar* de I. D. Sirbu face parte dintre acele piese ce aparţin, deopotrivă, teatrului istoric şi teatrului psihologic. Personajele nu se aleg dintre eroii cunoscuţi, cu numele înscrise pentru totdeauna în manualele şcolare, ci dintre nenumăraţii anonimi cărora memoria urmaşilor le-a reţinut faptele şi nu identitatea: acţiunea nu reconstituie momentele strategic importante ale unui eveniment istoric, ale unei bătălii, ci mişcarea gândurilor şi a sentimentelor, edificarea unei conştiinţe, ce a făcut posibilă înfăptuirea evenimentului, ce a dat oamenilor forţă în bătălie. Locul acţiunii e o piatră de hotar, oricare dintre multele asemenea pietre, personajele sînt oameni care şi-au legat destinul de înfăptuirea unei înalte năzuinţe, oricare dintre cei, nenumăraţi, cărora le datorăm împlinirea trupului fărăi.

Convingătoare, emoţionantă, montarea radiofonică semnată de Cristian Munteanu a adoptat o linie sobră, refuzînd grandilocvenţa, declarativismul; sentimentele dobîndesc astfel trăinicie şi adevăr, opţiunile au gravitate, gesturile îşi află semnificaţii adînci, esenţiale. Montarea a beneficiat, de asemenea, de contribuţii actoriceşti de certă ţinută profesională: George Constantin, Dorina Lazăr, Alexan-